

Ølskatten.

En Undersøgelse

af

cand. polit. J. Schovelin.

I medens Undersøgelserne om specielle Skatter under almindelige Forhold føre en mere beskeden, tilbagetrukket Tilværelse i finansvidenskabelige Lærebøger, er Forholdet et ganske andet, naar Spørgsmaalet bliver aktuelt, naar man med ét staar overfor Indførelsen af en ny Skat. Diskussionen faar nyt Liv, der kommer virkelige Interesser med i Spillet, og det bliver da pludselig af Vigtighed at komme paa det rene med en saadan Skats videnskabelige Berettigelse, nationaløkonomiske Retfærdighed, finansielle Nødvendighed og sociale Hensigtsmæssighed. Et saadant Tilfælde foreligger nu ved Regeringens Forslag om Indførelsen af en Ølskat*), som Led i en omfattende Skattereform, der næsten berører hele Samfundets økonomiske Interesser, og gjør det i en saadan Grad, at Opmærksomheden paa enkelte Punkter, som f. Ex. netop Ølskatten, er trængt noget

*) Med dette Ord vil i det følgende for Nemheds Skyld den foreslaaede Skat paa saakaldt bajersk Øl (undergæret eller i alt Fald mere alkoholholdigt Øl) blive betegnet.

Ølskatten.

En Undersøgelse

af

cand. polit. J. Schovelin.

I medens Undersøgelserne om specielle Skatter under almindelige Forhold føre en mere beskeden, tilbagetrukket Tilværelse i finansvidenskabelige Lærebøger, er Forholdet et ganske andet, naar Spørgsmaalet bliver aktuelt, naar man med ét staar overfor Indførelsen af en ny Skat. Diskussionen faar nyt Liv, der kommer virkelige Interesser med i Spillet, og det bliver da pludselig af Vigtighed at komme paa det rene med en saadan Skats videnskabelige Berettigelse, nationaløkonomiske Retfærdighed, finansielle Nødvendighed og sociale Hensigtsmæssighed. Et saadant Tilfælde foreligger nu ved Regeringens Forslag om Indførelsen af en Ølskat*), som Led i en omfattende Skattereform, der næsten berører hele Samfundets økonomiske Interesser, og gjør det i en saadan Grad, at Opmærksomheden paa enkelte Punkter, som f. Ex. netop Ølskatten, er trængt noget

*) Med dette Ord vil i det følgende for Nemheds Skyld den foreslaaede Skat paa saakaldt bajersk Øl (undergæret eller i alt Fald mere alkoholholdigt Øl) blive betegnet.

tilbage overfor Helheden. Det er da ogsaa klart, at Spørgsmaalet, især ogsaa ved denne sin Sammenhæng med Toldrevisionen, har flere Sider, som f. Ex. den politiske, hvis Behandling ligger udenfor et videnskabeligt Tidsskrifts Opgave. Vi skulle derfor i det Følgende saavidt muligt søge at se bort fra saadanne Momenter og blot stræbe efter at undersøge Ølskattens systematiske Berettigelse, at belyse dens principielle Fortrin og Mangler og drage nogle enkelte Sigtelinjer fra mere almindelige Synspunkter.

Idet vi nu altsaa gaa over til nærmere at undersøge Ølskattens systematiske Berettigelse, bliver det for det første Opgaven at prøve, hvad der kan tale til dens Forsvar. Den væsentligste Grund til den foreløbige Enighed, der synes at være tilvejebragt om Ønskeligheden, ja Nødvendigheden af Indførelsen af en Ølskat, synes nærmest at bero paa en vis ubestemt Sympathi, en Forælskelse i Tanken om at faa en saadan europæisk Skat. En saadan Stemning er selvfølgelig en meget vigtig og betydningsfuld Faktor i en slig Sag, men i denne Sammenhæng formenes det imidlertid, at man har Ret til at se bort derfra. Kun i Lovforslagets Motiver gives der en Begrundelse, der gaar løs paa selve Sagens Realitet, og som vi senere skulle komme nærmere tilbage til.

I første Række lader der sig da til Forsvar for en Ølbeskatning anføre de Grunde, man i Almindelighed anfører til Gunst for indirekte Forbrugsskatter, og som vi her skulle dvæle et Øjeblik ved, fordi de ogsaa herhjemme ere blevne løselig antydede under Forhandlingerne om Skatteomlægningen. Det er da først det saakaldte «psykologiske Moment», man har draget frem,

den Omstændighed, at man føler Skattens Tryk mindre, fordi dens Beløb smelter sammen med Prisen — et Moment, man heller ikke bør undervurdere, især naar det fremhæves i Forbindelse med en Henviſning til den Lethed, hvormed Skatten navnlig som Følge heraf indvindes. Det kan jo ikke nægtes omvendt at være den store Mangel ved den direkte Beskatning, at dens Udførelse i Livet ofte støder paa store tekniske Vanskeligheder, ved at trænge forstyrrende ind i Skatteydernes personlige og økonomiske Forhold, og fordrer en skarp Kontrol med Almenheden — Vanskeligheder, som det ved den stærkere og stærkere Fordeling af Nationalindkomsterne bliver besværligere at overvinde. Det er især overfor de lavere Klasser, at disse Mangler træde saa skarpt frem og virke saa generende. En Skat som Ølskatten henvender sig derimod kun til en lille Kreds af Producenter, c. 40 Bryggerier, i Stedet for til hver enkelt, saaledes at Forholdet mellem Staten og Skatteyderne tilsløres og skjules. Dette bliver ligesom den tredje Hovedfordel: at Skatteydelsen falder med smaa Kvotadele til belejlige Tidspunkter, afgjørende i Forhold til Smaa-kaarsfolk, som det stedse bliver sværere og sværere at ramme ad anden Vej end netop gennem Skatter paa saadanne meget almindelige, billige og stærkt udbredte «Massekonsumartikler», som bajersk Øl jo synes at være. Det er saaledes for den store Mængde af mindre bemidlede, der leve fra Haanden i Munden, en stor Vanskelighed at tilbageholde større Beløb til et senere Tidspunkt, som det jo f. Ex. ofte er nødvendigt ved Indkomstskatter — noget, der jo, som Wagner bemærker, allerede viser sig i den almindelige Husholdningsøkonomi,

hvor de daglige Udgifter bestrides med forholdsvis Lethed i Sammenligning med de større Terminbetalinger, Husleje o. s. v. Smaakaarsfolks Skatteevne er med andre Ord større, hvor Skatteydelse falde i smaa Bidrag. Man kan endelig ogsaa lægge Mærke til de Kontrolvanskeligheder, som et Forhold som de Fattiges stadige Omflytninger lægge f. Ex. en Indkomstskat i Vejen*), medens omvendt de indirekte Forbrugsskatter ikke kjende denne Vanskelighed. De direkte Skatters stærke Indtrængen, generende Kontrol, deres Følge af hyppige Paamindelser, Exekutioner o. lign. overfor de mindre bemidlede danner unægtelig et slaaende Modbillede til den Umærkelighed og Lethed, hvormed f. Ex. en Ølskat vilde blive inddrevet.

Som man alt vil have set, ere disse enkelte Fordele imidlertid kun forskjellige Sider af den samme Sag, forskjellige Udtryk for den samme Hovedfordel: Evnen til at ramme de mindre bemidlede Samfundsklasser**). Den indirekte Forbrugsskat skaber saa at sige en effektiv Skatteevne hos den Fattige, saaledes at Staten paa den ene Side faar Pengene, paa den anden Side hverken volder Gêne eller fremkalder Utilfredshed. Den indirekte Forbrugsskat indeholder det skattetekniske Middel til at drage den lave Skatteevne frem for Lyset og ramme den paa en hensigtsmæssig Maade. Deri ligger da ogsaa, væsenlig set, dens principielle Berettigelse og sociale Betydning, idet Skatter af denne Art

*) Jfr. angaaende dette Punkt Prof. Scharlings Tale i Folkethinget under Forhandlingerne om den kommunale Formue- og Indkomstskat.

**) Jfr. med Hensyn til dette Punkt og det følgende Stein og Wagner (Finanzwissenschaft II S. 310 o. a. S.)

saaledes vise sig i Stand til at udfylde en Lakune i Beskatningssystemet, og dette er da ogsaa deres Mission i Nutiden. — Denne deres Evne til at ramme Indkomstsdele, der ellers forblive ubeskattede, og til derved at danne et Supplement til Indkomst- og Erhvervsbeskatningen, faar ogsaa Betydning om end ikke i saa høj Grad paa et andet Punkt, end hvor Talen er om Beskatning af de arbejdende Klasser, idet visse Forbrugsskatter paa rene Luxusartikler kunne ramme en særlig Skatteevne, der netop kan røbe sig ved saadanne specielle Luxusforbrug, men som for det meste undslipper de ovennævnte Beskatningsarter.

Hvad det altsaa her er af Interesse at lægge Mærke til, er det ovennævnte Hovedresultat, at de forskellige Fortrin, man fra forskellige Sider peger paa ved de indirekte Forbrugsskatter, alle i Virkeligheden kun fremhæve en og den samme Hovedegenskab, kun i forskellige Relationer og Retninger. Fuldstændig forfejlet er derimod det Forsvar, man fornylig herhjemme har draget saa stærkt i Forgrunden, at disse Skatter tillode en vis «Frivillighed», idet man selv var komplet Herre over, hvorvidt og i hvilket Omfang man overhovedet vilde betale Skatten; ved at regulere sin Konsum, regulerede man tillige sin Andel i Beskatningen. Vi skulde ikke her have draget denne Betragtning frem, hvis det ikke netop kunde synes, som om den havde nogen Vægt overfor en Skat som Ølskatten, og i Virkeligheden, rigtig opstillet og gennemført, ogsaa har en vis Berettigelse paa dette Punkt. Ved Skatter paa nødvendige Forbrugsartikler som Salt, Brød o. s. v. falder selvfølgelig denne Begrundelse strax til Jorden, idet den forudsatte mulige Indskrænkning i Forbrugen her enten

er umulig eller dog i alt Fald ikke ønskelig. Derimod synes det jo at være noget Andet overfor en Artikel som bajersk Øl, der jo, hvad man end mener om det, ingenlunde tør paastaas at være uundværlig, og hvis Forbrug det ovenikjøbet altid er ønskeligt at holde indenfor visse Grænser. Ikke desto mindre er dette Frivillighedsargument, statsøkonomisk set, snarere en Indvending imod Skatten end et Forsvar for den. Enten bør Borgerne ikke betale en vis Skat, og saa bør man ikke paalægge den; eller ogsaa er det en simpel Pligt for dem overfor Staten at betale den, men saa er det saare langt fra et Fortrin ved den vedkommende Skat, at det staar Skatteyderne frit for helt eller delvis at unddrage sig den, at det med andre Ord er overladt til deres private Forgodtbefindende indenfor hvilke Grænser de ville opfylde deres Skattepligt, saaledes at det, der i den Henseende bliver det afgjørende, er en Handling, der som Nydelsen af bajersk Øl, ikke staar i den fjærneste Forbindelse med den individuelle Skattepligt. Hvilket Standpunkt man end indtager overfor Beskatningen, synes man let at maatte kunne blive enig om, at Forbrugen af bajersk Øl ikke egner sig til at afgive nogen Maalestok for Skattepligtens Omfang, og at den Skattefordeling, som derved kan tilvejebringes, løber den Risiko at være i højeste Grad tilfældig, vilkaarlig og uretfærdig. Noget andet er det, naar man fremhæver den gavnlige Indflydelse, som en Beskatning af spritholdige Drikke kan have paa Forbrugen ved at regulere denne i Befolkningens egen, sande Interesse, naar man altsaa bevidst lader det økonomiske Moment træde i Baggrunden til Fordel for sociale og hygiejniske Hensyn. Vendt saaledes har hele denne Betragt-

ning s, n overordentlig store Betydning, som nedenfor skal ses.

Som ovenfor bemærket, bliver det altsaa af Betydning for Spørgsmaalet om Rigtigheden af Indførelsen af en Ølskat qua indirekte Forbrugsskat, i hvilken særlig Grad Skatten paa bajersk Øl er i Besiddelse af saadanne Egenskaber, at man derigjennem enten kan ramme den store Mængdes Skatteevne eller en speciel Skatteevne hos de meget velstaaende. At det sidste skulde være Tilfældet, tør vel strax besvares benægtende. Her er jo nemlig hverken Tale om mere eller mindre end en Artikel, hvis Forbrug i Kjøbstæderne og særlig i Kjøbenhavn er saa overordenlig stærkt udbredt, som i den Grad er bleven en national Drik, og som er saa prisbillig, at man ikke med den bedste Vilje kan betragte den som en saadan speciel Luxus, at den skulde vise en ganske særlig Skatteevne. Motiverne til Lovforslaget bruge da ogsaa saadanne Udtryk som, at Forbrugen af bajersk Øl «i en meget væsenlig Grad er gaaet over i Befolkningens, det vil sige Kjøbstadbefolkningens Livsvaner», og de afvise Benævnelsen Luxusvare ved at sammenstille bajersk Øl med saadanne Forbrugsgjenstande, der vel «i deres første Fremkomst ere blevne konsumerede af de Faa, der derved havde faaet en Livsnydelse til, men efterhaanden have vundet et større Terræn og for Mange, der ikke have videre Valg i deres Levemaade, ere blevne til et fast og for saa vidt uundværligt Rekvisit, som de kun med Savn eller i alt Fald mod en Afløsning kunne undvære». Hvor betydelig Forbrugen sine Steder her i Danmark er, vil alene ses deraf, at Forbrugen i Kjøbenhavn inkl. Frederiksberg efter Produktionsopgivelser for

Aaret 1881 kan sættes til 110 Potter (106,4 Liter) eller c. 294 Bajere pr. Individ aarlig, imedens det særlig ølkonsumerende Tyskland i 1873—76 kun havde en aarlig Gjennemsnitsforbrug af 95,1 Pot pr. Hoved, i 1877—80: 88,9 Pot, hvori oven i Kjøbet ogsaa er indbefattet det overgjærede Øl*), og imedens en By som Berlin, hvormed Forholdene bedre lade sig sammenligne, kun havde i 1879 en Forbrug af 155 Potter under- og overgjæret Øl, eller naar man gaar ud fra, at Forholdet mellem undergjæret og overgjæret Øl var det samme som i 1877—78, knap 95 Potter undergjæret Øl aarlig pr. Hoved. Kun i Byer som München og Prag finde vi en betydelig større Ølforbrug. Til nærmere Belysning skal her hidsættes følgende Oversigt over Produktionen af undergjæret Øl pr. Hoved i Tyskland i Aaret 1877—78:

a. Syd- og Nordtyskland.

Baiern, Baden, Württemberg, Elsass—Lothringen	187,6	Liter
Nordtyske «Brausteurgemeinschaft»	37,9	—

b. Enkelte Stater.

Preussen	33,4	Liter
Sachsen	44,3	—
Thüringske Stater	92,2	—
Württemberg	195,8	—
Baiern	222,9	—

c. Enkelte Provinser.

Hohenzollern	133,4	Liter
Hessen-Nassau	76,6	—
Slesvig-Holsten	43,9	—

*) Forbrugen heraf udgjør ogsaa 110 Potter aarlig i Kjøbenhavn, den samlede Forbrug af Øl saaledes 220 Potter. De her anførte Oplysninger om Ølforbrugen ere mig velvilligst meddelte fra Magistratens statist. Kont. af dettes Leder, Hr. cand. polit. Rubin.

Schlesien	21, ^s Liter.
Hannover	23, ^a —
Vestpreussen	15, ^e —
Posen	16, ⁱ —

Om det nu end maa indrømmes, at Forbrugen her i Danmark paa Landet er meget lille, ja sine Steder ganske forsvindende, saa synes dog paa den anden Side det Kvantum, som, naar man drager Kjøbenhavns Konsum (217,000 Tdr.) fra Motivernes Opgivelser for den samlede Ølproduktion, vil falde paa det øvrige Land, nemlig kun 14—15 Potter pr. Hoved aarlig (omtr. 14½ Liter) at være meget for ringe anslaaet, hvad man ogsaa ad anden Vej har grundet Anledning til at tro. Uimodsigeligt bliver det imidlertid, at Forbrugen af bajersk Øl spiller en saa betydningsfuld Rolle i Kjøbenhavns og Kjøbstædernes Konsum, at det dér ubetinget tør henregnes til de sociale Fornødenheder.

Idet det altsaa bliver det andet Hensyn, som bliver det afgjørende: at bajersk Øl er en saadan Massekonsumartikel, at en Beskatning deraf i en særlig Grad egner sig til at træffe den store Befolkning, bliver det da videre Spørgsmaalet, i hvilket Omfang den store Befolkning da bør beskattes, og om den ikke i Forvejen er tilstrækkelig beskattet. Man maa nemlig vel lægge Mærke til, at, naar det maa erkjendes, at indirekte Forbrugsskatter ere særlig egnede til at supplere et Skattesystem, hvis Mangel er, at det enten slet ikke eller kun med Vanskelighed og delvis rammer de lavere Indkomster, og udfylde dettes Lakune, saa maa det paa den anden Side ogsaa fordres, at der er en Lakune at udfylde; ellers ere de overflødige, ja endog skadelige. En Forbrugsskat som Ølskatten har med andre Ord kun sin

Plads i et Skattesystem, som mindst paa en ligesaa tilfredsstillende Maade beskatter de bedre stillede Klasser. Enhver Begrundelse af Ølskatten, der er baseret paa Henvisningen til de Fordele, som Ølskatten qua Forbrugsskat er i Besiddelse af, staar og falder med det større eller mindre Held, hvormed det lykkes at bevise, at en saadan ny Beskatning af den store Mængde er nødvendig, hvis ikke den mere bemidlede Del af Befolkningen skal blive relativt overbebyrdet — et Bevis, som turde falde lidt vanskeligt, eller rettere sagt er umuligt.

Medens altsaa dette Hovedfortrin ved nærmere Eftersyn viser sig at være i høj Grad prekært og knyttet til Forudsætninger, for hvilke det først gjælder at levere Bevis — og Bevisbyrden maa naturlig falde paa dem, som ønske Ølskatten indført, — vil det strax ses, at de mere specielle Argumenter til Forsvar for Ølskatten heller ikke ere fuldstændig udtømmende og overbevisende. Det Synspunkt, ud fra hvilket man her hjemme til forskellige Tidspunkter fra Regeringens Side er kommen til at opstille Fordringen om en Ølskat, er Hensynet til Sammenhængen i Beskatningen. Hovedgrunden angives først at være den, «at den stadig tiltagende Forbrug af Øl utvivlsomt bevirkede en Nedgang i Statens Toldindtægter af Sukker, Vin, Spirituosa, Kaffe og The, og at derfor en Skat paa Ølproduktionen netop paa en Maade kunde siges at udfylde en Lakune i Afgiftssystemet». Man ser let, at Udtrykket «Lakune i Afgiftssystemet» er brugt i en anden Betydning end før, idet man her mener, at Ølskatten særlig egner sig til at supplere det i Forvejen bestaaende System af Forbrugsskatter. Denne Fordring om Sammenhæng og Enhed i Forbrugsbeskatningen har selvfølgelig

meget paa sig og kan ikke uden videre afvises. Den er vel i sig selv, systematisk set, rigtig, men indeholder paa den anden Side et Princip, hvis Konsekvenser man nu en Gang ikke i Praxis har tænkt paa at drage, og som man heller ikke kan drage fuldt ud. Der ligger det rigtige i denne Fordring, at, hvis der overhovedet skulde kunne være Tale om, at en Forbrugsbeskatning kunde være retfærdig, maatte den i Overensstemmelse med Videnskabens Principer bl. A. ogsaa være almindelig, ramme enhver Forbrug, noget, som jo netop hænger sammen med, hvad vi tidligere have gjort opmærksom paa, nemlig, at det saa langt fra er en Fordel ved den enkelte Forbrugsskat, at man ved at undlade Forbrugen og gaa over til en anden Forbrug kan slippe for at betale Skat, at det meget mere maa betragtes som en svag Side ved Forbrugsbeskatningen. At sprede Forbrugsbeskatningen over en større Mangfoldighed af Artikler forbyder sig imidlertid af sig selv af mange skattetekniske og økonomiske Grunde, som det selvfølgelig ikke her er nødvendigt at gaa ind paa. Som bekjendt gaar jo Bevægelsen lige den modsatte Retning med stedse stigende Styrke, idet man ikke længere søger at opnaa den Quasi-Retfærdighed, man overhovedet kan naa ved den Art af Skatter, ved at stille en Mængde Forbrugsartikler sammen, for at Forbrugerne ikke skulle slippe ved at gaa over til en anden beslægtet Forbrug, men tvertimod kun vælger saadanne enkelte Gjenstande, hvis Forbrug i sig selv maa antages at være udbredt til næsten alle, og som det maa formodes, at Folk som Følge deraf nødigt forlade. Man fingerer derved at komme nogenlunde i Overensstemmelse med den finansvidenskabelige Fordring paa Be-

skatningens Almindelighed, thi den ovennævnte principrigtige Vej vilde støde paa praktiske uoverkommelige Vanskeligheder og kun føre til, at man blev stikkende i en principløs Halvhed, som havde alle det upraktiskes Mangler. Det vil nemlig let ses, at den Begrundelse, hvorpaa man ovenfor støttede Indførelsen af en Ølskat, ogsaa maatte føre til Beskatningen af Tilvirkningen af mineralske Vande, hvad man ogsaa i 1864 ved Kommissionens Nedsættelse synes at have tænkt paa, den indenlandske Chokoladefabrikation o. s. v. og fremfor alt til Beskatningen af alt Øl, da ogsaa de mindre spritholdige Ølsorter kunne tænkes at blive Surrogater for Kaffe-, The-Drikning o. s. v. — en Konsekvens, man da ogsaa strax fandt det rigtig at tage, jfr. Kommissionsbetænkningen af 1865, men som man jo nu fra alle Sider synes at være enig om at opgive som upraktisk og urigtig. Hele den Bevisførelse falder derfor ind under Reglen: *Qui nimium probat, nihil probat*, idet det selvfølgelig neppe nogensinde kan undgaas, at visse Forbrug, som delvis byde Erstatning for skattepligtige Forbrug, lades ubeskattede, og at der derved skabes en Tendens til at forlade de beskattede, for at gaa over til de ubeskattede Forbrug.

Man synes dog ogsaa nu mere og mere at være tilbøjelig til ensidig at lægge Vægten paa det ene Moment: det bajerske Øls Forhold til Brændevin. Ved Fremlæggelsen af Forslaget i Landstinget, Tidenden Sp. 102—3, bemærkede Finansministeren: «Foreløbig vil jeg bemærke, at, naar man tænker paa at indvinde en større Indtægt gennem Brændevinsbeskatning, og naar man foreslaar en væsenlig Fordyrelse af andre alkoholholdige Drikkevarer, navnlig af Vine, saa forekommer det

mig at være ikke blot forsvarligt, men ogsaa temmelig nødvendigt, at man ikke vedblivende lader det temmelig spritholdige Øl gaa Ram forbi»; og i Motiverne hedder det, at «Tendensen» nu «synes at være den at beskatte Konsumtionen eller Produktionen af bajersk Øl under Hensyn til dets Alkoholindhold*), der dels gjør Øllet til en Konkurrent af Brændevinen og nedsætter Statens Indtægt af Brændevinen, dels antages at have samme skadelige Indflydelse som Brændevin og derfor ligefrem egner sig til at blive Staten en Indtægtskilde.» Hvad nu det første angaar, at Øllet er en Konkurrent af Brændevinen og derfor nedsætter Statens Indtægt af Brændevinen, er det jo klart, at denne Bemærkning falder ind under den Argumentation, som allerede er gjendreven ovenfor, idet det viser sig at være praktisk umuligt at drage de nødvendige Konsekvenser deraf. Principielt set er det ogsaa inkonsekvent at beskatte dansk Maltøl med et Alkoholindhold af 2,53 Volum %, men derimod ikke det søde Dobbeltøl med dets 2,30 Volum % Alkohol, og dog bliver dette Følgen af Regeringens Forslag. Skal derfor Argumentationen have nogen Vægt, maa det bero paa den i Motivernes andet Punkt indeholdte Henvisning til Alkoholens Skadelighed. Derved vinder Begrundelsen utvivlsomt i Styrke, idet det ganske vist kunde tænkes, at den ovenomtalte Tendens, naar alle spritholdige Drikke beskattedes, kunde føre bort fra en skadelig Forbrug og over til en gavnlig. Man kunde nu paa dette Punkt have ønsket nogen større Klarhed og en tydeligere Redegjørelse for, hvilke Synspunkter, man igjennem de for-

*) Udhævet af Forf.

skjellige Overvejelser havde vundet for Bedømmelsen af det Spørgsmaal, der her røres ved: de spirituøse Drikkes Beskatning i Forhold til Alkoholspørgsmaalet, og hvilken speciel Anvendelse man havde troet at maatte gjøre deraf paa den foreliggende Sag, saaledes at den fik netop denne Skikkelse. Ser man paa Slutningsordene «... og derfor ligefrem egner sig til at blive Staten en Indtægtskilde», synes det nærmest at være et fiskalt Standpunkt, man gaar ud fra, og et fiskalt Hensyn, man tror at gavne, hvad ogsaa Finansministerens Foredrag i Aar i Landstinget synes at tyde paa. Denne Bemærkning om, hvad der egner sig til at give Indtægt, nemlig hvad der «antages at have samme skadelige Indflydelse som Brændevin», vilde det imidlertid have været meget interessant at se en nøje indgaaende Begrundelse af, da det ikke vides uden videre at følge af sig selv, at naar noget er ligesaa skadeligt som Brændevinen, det da i en ualmindelig Grad skulde være skikket til at give Indtægt. Imidlertid vil det ses, at der i en Henvisning til Skadeligheds-Momentet kan ligge to Muligheder: enten kan man dermed mene, at naar Øllet er skadeligt, kan man for saa vidt gjøre sig mindre Samvittighed af at skaffe sig Indtægt ved en saadan Forbrug — hvorved man altsaa blot tænker sig, at Valget staaer mellem Skatter paa skadelige og gavnlige Forbrugsartikler, i hvilket Tilfælde de første ganske vist bør foretrækkes, og ikke imellem Forbrugsskatter og alle mulige andre Skatteformer — eller ogsaa kan man tilsigte ved Hjælp af Skatten at skabe Tendenser i Forbrugen, saaledes som vi jo have set, at enhver Forbrugsskat kan medføre Tendenser til at forlade den skattepligtige Forbrug til Gunst for en anden — Ten-

denser, der da, naar alle alkoholholdige Drikke blive beskattede, skulde gaa i Retning af at flytte Forbrugen, ikke fra den ene spirituøse Drik til den anden, men fra de alkoholholdige Drikke overhovedet til andre Drikke.

Hvad nu den første Mulighed angaar, formenes det at være tilstrækkeligt at henvise til de ovenfor fremsatte Bemærkninger om Forbrugsbeskatningens relative indskrænkede Betydning og om det svigtende Bevis for Berettigelsen til netop at ty til indirekte Forbrugs-skatter som Kompensationsmiddel for Afgang i Told-indtægter under vort nuværende Skattesystem med dets Mangler i Retning af de store Formuers Beskatning*). Hvad derimod den anden Eventualitet angaar, saa staa vi jo her overfor det allerede før antydede, vigtige Spørgsmaal: Beskatningens Forhold til Alkoholismen. De forskjellige Begrundelser af Ølskatten synes næsten alle her at lide i større eller mindre Grad af en lignende Uklarhed, som der netop saa tidt gjør sig gjældende, hvor Talen er om Beskatningen af alkoholholdige Drikke, idet det nemlig som oftest ikke er muligt at komme til nogen fuldstændig tydelig Forestilling om, hvad man i Grunden ønsker og haaber at opnaa ved disse Skatter. Her kan der nemlig let synes at foreligge en Modsigelse, og der foreligger virkelig ogsaa som oftest en saadan ejendommelig theoretisk Modsigelse. Det er nemlig klart, at de yderste Konsekvenser af disse Skatters dobbelte Formaal, det fiskale og det socialt-sanitære gaa i stik modsat Retning. Man kan enten indrette sine Skattesatser med det Formaal for

*) Jfr. «Danmarks Statistik», 4. Bind, Pag. 241. Hvis man desuden anser Hartkornsskatterne for Prioriteter, er altsaa Indtægten af Landbrug heller ikke beskattet.

Øje at faa rigelige Indtægter, og man kan maaske da, naar Talen er om Brændevinsskat, med en vis Ret trøste sig med hint ovennævnte, af økonomiske Grunde forkastede Frivillighedsargument, men man maa da ikke gjøre Skatten højere, end at man kan være vis paa, at Forbrugen bevares i alt Fald i et vist Omfang — eller man kan bruge Skatten som et af Midlerne til at nedtrykke Befolkningens Forbrug i dens egen sande Interesse, men man maa da ogsaa nødvendigvis glæde sig over en stedse stigende Nedgang i Indtægterne, der viser at Bestræbelserne i Retning af Konsumens Indskrænkning i højere og højere Grad lykkes; i sin Almindelighed maa imidlertid disse Øjemed siges at sigte i forskellige Retninger. «On devait répondre au ministre», bemærkede Paul Roux paa Alkoholiskongressen i Paris 1878, «que la morale et la finance ne s'allient guère dans cette occasion; car si la morale y trouvait son compte, la caisse de l'état aurait une brèche, et si la caisse était florissante, la morale publique recevrait de furieuses atteints. Mais on ne répond pas. Le député qui soutiendrait la thèse que je vous expose, craindrait de se faire tort aux yeux de ses électeurs parce qu'il croirait défendre l'ivrognerie». Der ligger det relativt berettigede i disse Betragtninger, at det kan være sin Sag, at Hygiejnikeren, Lægen og Filantropen komme og fordre f. Ex. høje Brændevinsskatter for at hæmme og modvirke Alkoholismen; kun lader dette sig ikke anvende fra et i Virkeligheden rent fiskalt Standpunkt for at faa Statskassen fyldt, til Undskyld-

*) Comptes rendus sténographiques du congrès international pour l'étude des questions relatives à l'alcoolisme, tenu à Paris 13—16 août 1878. — Paris 1879.

ning for, at dette sker gennem en Skat, der som Brændevinsskatten væsenlig maa antages at ramme de lavere Klasser. — Men videre række disse Bemærkninger Sandhed heller ikke; praktisk og faktisk blive de gjendrevne af Kjendsgjerningerne, og man vilde begaa en stor Fejl ved ensidig at se bort fra og helt eliminere det socialt-sanitære Moment, der historisk set har gjort sig gjældende i denne Beskatning. Sagen er jo nemlig den, at medens der fra et vist, rent theoretisk Standpunkt er noget abnormt ved saaledes at sammenblande modsatte Motiver, har man i Praxis uden videre gjort Forsøget, og, som det jo f. Ex. vil ses i Sverig, baade opnaaet en betydelig Indskrænkning af Forbrugen i forholdsvis kort Tid — i dette Tilfælde af Brændevinsforbrugen — og dog vundet ret anselige Indtægter for Statskassen. Det er nu en Gang en heldig Omstændighed ved disse Skatter, at de samtidig med at kunne bruges i Kampen mod Alkoholismen tillige give store Indtægter, da man dog ikke kan opnaa at ødelægge Forbrugen strax — i hvilket Tilfælde man jo ogsaa f. Ex. under vor nuværende Situation maatte se sig om efter helt andre Indtægtskilder end f. Ex. Brændevinsskatten — og det er en Omstændighed, som man ikke af doktrinære Grunde paa Alkoholismens nuværende Trin bør undlade at benytte sig af. Det gaar paa dette Punkt som med Beskyttelsestolden: i og for sig strider ogsaa Finansformaalet og Beskyttelsesformaalet imod hinanden, theoretisk set kunne ikke begge opnaas i hele det forønskede Omfang, men ikke desto mindre forekomme de overalt i Praxis og yde jo ofte her tilfredsstillende Resultater i begge Retninger. Men er det da i sig selv rigtigt overhovedet at forfølge andre

end de rent fiskale Formaal samtidig med dette ved Hjælp af Skattepaalæg? Man maa til Besvarelse af dette Spørgsmaal først lægge Mærke til den historiske Udvikling af Skatterne, og man vil da hurtig faa Øje paa, hvorledes en saadan Forfølgning af de finansielle mere eller mindre uvedkommende Formaal til de forskjellige Tider bestandig ere fulgte jævnsides med disse. Dette gjælder ikke alene for de enkelte Skatter, men for hele Beskatningens Vedkommende. Hele Synspunktet for, hvad man bør opnaa og tilstræbe ved Hjælp af Skatter er ikke en til alle Tider uforanderlig Norm, men relativ og historisk skiftende. Da Smithianismen var trængt sejrrig igjennem, beherskede Theorien fuldstændig og begyndte at omstøbe Praxis, var det først, at det rent, blot og bart finansielle Standpunkt blev den ledende Axiom for Bedømmelsen af Skatteformaal. Dette hang nøje sammen med Forestillingen om den Lyksalighed eller i alt Fald retfærdige Formue- og Indkomstfordeling, som den frie Konkurrence med Nødvendighed maatte fremkalde, og med Principet om, at Pengemidlerne som Regel fik den bedste Anvendelse i de Privates Hænder, hvorfor Staten burde tage saa lidt som muligt fra dem og altsaa stille sig saa faa Opgaver som muligt. Det kan i Forbigaaende bemærkes, at man dog ogsaa her som oftest sporer en Vaklen i Bedømmelsen af Drikkebeskatningen paa Grund af Brændevinens Skadelighed. I den nyere Tid er imidlertid atter dette blot finansielle Synspunkt trængt tilbage, og det kan kun vanskelig miskjendes, hvorhen Tidens Bevægelse bærer paa dette som paa saa mange andre Omraader. Vi staa som Wagner betegner det, overfor «den sociale Fases» Indtrædelse i Beskatningen, idet Tendensen mere og

mere gaar i Retning af ogsaa at bruge Beskatningen som et Middel i de sociale Formaals Tjeneste til Løsning af de store sociale Opgaver. Fuld af Misstemning og Mistillid overfor den bestaaende Samfundsordning søger man at benytte Beskatningen til at korrigere den bestaaende Formue- og Indtægtsfordeling og til, hvor det lader sig gjøre, at raade Bod paa de sociale Mangler, og her synes f. Ex. saaledes at foreligge et saadant Tilfælde. Det betegnende for Bevægelsen er dens Tro til, hvad der kan udrettes ad Lovgivningsvejen og fra Statens Side, og den deraf følgende Udvidelse af Statens Opgaver. Vi skulle da her forsøge paa at drage et Par Konsekvenser ud fra dette Synspunkt.

Som ovenfor antydet, maa dette Standpunkt faa Indflydelse paa det her omhandlede Spørgsmaal. — Drukkenskabens er fra et individuelt Fænomen bleven til et socialt Fænomen. Den er et socialt Onde af et Omfang og en Betydning, som man ikke ret synes at have gjort sig Rede for her i Landet, medens man i England, Sverig-Norge og Nordamerika har skudt Spørgsmaalet frem i første Række. Man synes med Nødvendighed at maatte fordre, at Staten ikke burde lade det Middel, den har i Alkoholbeskatningen, ubenyttet til at indskrænke Alkoholforbruget og derved bekæmpe et Onde, hvis sociale Betydning er saa meget mere gennemgribende, som det hænger paa det nøjeste sammen med, hvad der er Kjærnen i Tidens sociale Misère, nemlig Pauperismen — og den bør saa meget mindre undslaa sig derfor, som den i en rum Tid, man kunde sige: destoværre, kan staa sig finansielt derved, som allerede ovenfor bemærket. Hvad det nu imidlertid i denne Sammenhæng er af Interesse at lægge Mærke til, er,

at dette Synspunkt under de øjeblikkelige konkrete Forhold vel fører til Fordringen om en betydelig Indskrænkning af Brændevinsforbruget, men derimod **ikke** til en Indskrænkning af Ølforbruget. Man maa med andre Ord lægge Mærke til to Ting: for det første er der meget, som taler for en høj Brændevinsskat, idet det vel nemlig, naar det i det Hele taget lykkes at forene disse forskjellige Momenter, det fiskale og det sanitære — saaledes at baade Forbruget synker kjendelig, og der dog indvindes en endogsaa klækkelig Indtægt, som f. Ex. i Sverig, hvilket jo vor forestaaende Skattereform ogsaa kræver — paa den ene Side maa indrømmes, at den nærmest kun rammer den maadeholdne Forbrug og forøvrigt har den store Ulempe at bidrage til, at Drukkenboltene, foruden fysisk og psykisk, ogsaa ødelægges økonomisk; men paa den anden Side maa man ogsaa erkjende, at paa Grund af Brændevinens absolute Skadelighed er overhovedet enhver Indskrænkning i Forbruget i højeste Grad gavnlig. Det er Brændevinen, det med andre Ord først og fremmest gjælder om at bekæmpe. Men dernæst er det at bemærke, at, medens Brændevinsforbruget er meget vanskelig at trykke ned ved Hjælp af Skatter, naar disse ikke ere særdeles høje og især energisk gennemførte, og medens man derfor lettere kan faa større Indtægter af en Brændevinsskat, er snarest det omvendte Tilfældet med Øllet. En Beskatning af Øllet eller en Forhøjelse af en mulig bestaaende Beskatning vil meget let kunne bevirke en Nedgang i Forbruget og en Tendens — ikke til, som tilsigtet, at forlade de sprit-

holdige Drikke overhovedet, men til at gaa over til Brændevin. Og dette er saa meget mere uheldigt, som den maadeholdne Forbrug af Øl, som Skatten her som altid væsenligst vil ramme, langt fra er ubetinget skadelig, navnlig ikke i Sammenligning med den Brændevinsforbrug, som højst sandsynlig træder i Stedet, — og som Øllet gennem sin Kamp med Brændevinen er et af de væsenligste Midler til Bekæmpelse af Alkoholismen, og derfor snarere burde begunstiges end hæmmes. — Dette skal nu i det følgende nærmere belyses.

Det kan da for det første bemærkes, at alle de hidtil vundne Erfaringer om Beskatningens Forhold til Brændevin gaa i Retning af, at Brændevinsforbrugen kun meget vanskelig lader sig paavirke af Forandringer i Prisen. Der er gjerne noget mærkværdig stabilt i denne Forbrug, som afgjort synes at tyde paa, hvad man da ogsaa let fatter, at Brændevinen, hvis Forbrug jo for de laveste Samfundsklasser næsten er den eneste Form for Nydelse, i den Grad er bleven en Del af disse Klassers sociale Livsfornødenheder, at de for manges Bevidsthed har Karakteren af noget absolut uundværligt, og at man gennemgaaende nødig giver Afkald derpaa. Der vil med andre Ord altid være en Tendens til Stede til at fastholde Forbrugen saavidt muligt i samme Udstrækning og hellere give Slip paa andre Forbrugsartikler, hellere indskrænke sig paa andre Punkter, hvis det er nødvendigt*). Man finder denne

*) At Brændevinen er en næsten ligesaa fast Andel af Almuens Udgiftsbudget (o: for Manden i Huset), som hvilkensomhelst anden af de almindelig vedtagne Nødvendighedsartikler, frem-

Antagelse væsenlig bekræftet i det statistiske Bureaus Beretning om Drikfældighedsforholdene (Se S. 221 ff.), hvor der udtrykkelig gjøres opmærksom paa, at det kun er «temmelig betydelige Prisforhøjelser», der have Indflydelse paa Spiritusforbrugen. I Almindelighed udmærker denne sig derimod ved en overordenlig Sejghed, saaledes, at paa den ene Side kun en meget pludselig, meget udpræget og betydelig Forhøjelse i Arbejdernes Livsvilkaar — saaledes som det f. Ex. fandt Sted i Halvfjerdserne — er i Stand til at forhøje Forbrugen kjendelig (idet «mange foretrække en Tilvæxt i den nævnte Nydelse fremfor de Nydelser, de endnu ikke kjende eller synes for vanskelige at opnaa»*), og at paa den anden Side Forbrugen har en ganske betydelig Modstandsevne ligeoverfor selv stærke Prisforhøjelser. Kun i de Lande, hvor der er særdeles høje Skatter — 4 à 5 Gange saa store som vor Skat (Sverig-Norge f. Ex.) — der fordyre Brændevinen med 100 % og endnu mere, er det lykkedes at indskrænke Forbrugen, og dette da ovenikjøbet kun ved samtidig at forfølge Drikfældigheden meget energisk paa andre Maader. Enhver, der har beskæftiget sig med Alkoholspørgsmaalet, ved, hvilke overordenlig skarpe Foranstaltninger, man f. Ex. i Nordamerika har anset det for nødvendigt at gribe til og ofte endda uden Held. Navnlig vise Forholdene i Storbritannien og Irland gjennem 200 Aar et

gaar til Evidens af Læge Sørensens: Kjøbstadarbejdernes Vilkaar, Kbhvn. 1880, og Markarbejdernes Vilkaar, Kbhvn. 1881. At den ikke betragtes som nogen Luxus (Fornøjelser), ses samme Steds deraf, at Udgifter til «Fornøjelser» som oftest ikke kjendes.

*) Den ovennævnte Beretning, S. 223.

fremragende Exempel paa, hvor lidet der mange Gange lader sig udrette selv med høje Skatter. Disse havde nemlig der i lang Tid ikke nogen anden Virkning end at drive til en stærk Smugbrænding, saa at man endogsaa i 1823. og 25 gik til en betydelig Nedsættelse i Skatten, hvilket havde til Følge, at Skatteindtægten fordobledes, blot fordi lovlig brændt Brændevin nu traadte i Stedet for Smugbrændevin. Endnu i Nutiden har England i Forhold til sin overordenlig høje Beskatning (165,6 Øre pr. Pot à 8°) en anselig Forbrug. — I Belgien er Brændevinsskatten ogsaa særdeles høj (3 Kr. 60 Ø. à 5 Kr. 77 Ø. pr. Hl. af Mæskekarret). Indtægten af Produktionsskatten udgjorde saaledes i 1876 18 Millioner Kroner — og dog findes der der 128,800 Brændevinsudskjækningssteder eller i Forhold til Befolkningen 1 for hver 42 Individuer. Til Sammenligning anføres, at der i Kjøbenhavn kommer 1 Beværtningssted paa hver 174, i Jylland 1 for hver 540 og paa Øerne undtagen Kjøbenhavn 1 for hver 618; i England 1 paa hver 352 og i Frankrig 1 paa hver 117. Det sidste Sted er der ogsaa meget høje Skatter (droit de consommation udgjør alene 54,4 Øre pr. Pot à 8°), ligesom ogsaa i Holland (81,9 Øre pr. Pot à 8°), og dog klages der begge Steder over den udbredte Drukken-skab. I Holland falder der 1 Beværtningssted paa hver 113 Indbyggere. — I Sverig er det, som bekjendt, kun lykkedes at reducere Forbrugen ved et overordenlig højt Afgiftssystem, der rammer saavel Tilvirkningen som Forhandlingen og ledsages af en skarp Kontrol (jfr. saaledes Gøteborg-Systemet). I Tiden før den store Reform 1855 ansloges Forbrugen til 30 Millioner Kander (784,200 Hl.) eller 18—21 Liter pr. Hoved — under

Husbrændingsperioden i Trediverne antoges Forbrugen endda at være det dobbelte — de høje Skatter nedsatte den imidlertid til det Halve, c. 10 Liter pr. Hoved og senere endnu mere. Men i de gode Aar for en 10—12 Aar siden med deres meget pludselig stigende Arbejdsløn stiger atter Forbrugen, trods Systemet, fra 2,83 Kander pr. Hoved til 5,14 Kander i 1874, hvilket altsaa stemmer med den ovenfor antydede Regel, at ligesom kun stærke Prisforhøjelser formaa at nedtrykke Forbrugen, er det omvendt kun i Perioder med et pludselig stærkt økonomisk Opsving, at Brændevinsforbrugen modtager særlig stærke Forøgelse. Den derefter følgende stærke Stigen i Forhandlingsafgifterne (se Beretningen om Drikfældighedsforholdene, Side 252) formindskede atter i de følgende Aar Forbrugen fra 22 Millioner Kander i 1874 til 15 Millioner Kander i 1879; Afgiften er i den Tid stegen fra 4 til 12 Øre pr. Liter, altsaa til det tredobbelte, og den samlede Beskatning er derved naaet op til at være c. 50 Øre pr. Liter, medens man herhjemme selv med den foreslaaede Forhøjelse kun vil naa op til c. 14 Øre. Naar maa nu ved Bedømmelsen heraf tager i Betænkning den stærke offentlige Opinion imod Brændevinsdrikningen, Indførelsen af Gøteborg-Systemet o. s. v., vil man se, hvorledes det ovenfor antagne vinder Bekræftelse. — I Norge skyldes ligeledes det særdeles gunstige Resultat en overordenlig stærk Lovgivning, støttet af en ualmindelig kraftig Opinion, der i c. 30 Aar bragte Konsumenten ned til imellem $\frac{1}{3}$ og $\frac{1}{4}$ af det oprindelige; den Forhøjelse, som Skatterne her bevirke af Brændevinsprisen, er omtr. 140 %, Tilvirkningsskatten udgjør omtrent 56 Øre pr. Liter af 50 % Styrke. Man har da ogsaa her kunnet komme saa

vidt, at man efter at have taget Braaden fra Brændevinsdrikningen, har kunnet begynde en Kamp med det stærke Øl, hvilket jo i og for sig kan være fuldstændig rigtigt, men som paa ingen Maade gaar an, hvad netop de følgende Bemærkninger skulle bidrage til at vise, saalænge Muligheden for at gaa over til Brændevin ikke er faktisk afskaaret. Forholdene i Norge ere imidlertid af en ganske særlig Natur, om man end ogsaa der ser en Bekræftelse af den almindelige Regel om den Vexelvirkning, som Øl- og Brændevinsforbrugen maa siges at tendere til at staa i til hinanden. Man vil især i Tyskland støde paa dette ejendommelige Forhold: det omvendte Forhold, hvori Øl-Konsumen staaer til Brændevins-Konsumen og den Kamp mellem disse Drikke, man derigjennem sporer, saaledes at hvor den ene Forbrug er betydelig, er den anden forsvindende og omvendt, og det endog ud i de fineste Gradationer, som Tabel I a og b i de medfølgende Tabelbilag vise. — Endnu mere slaaende er igjen Tabel II, der indeholder en Sammenstilling af Øl- og Brændevinskonsumen pr. Hoved i Quart for de preussiske Provinser i Aarene 1831—67. Man vil der kunne forfølge, hvorledes næsten paa de fleste Steder en mindre Ølforbrug ledsages af en større Brændevinsforbrug og omvendt. Vi skulle saaledes her gjøre opmærksom paa, hvorledes Brændevins-Konsumen i dette Tidsrum i Brandenburg er sunken fra 14,0 Quart til 8,05, medens Ølkonsumen i samme Tidsrum er steget til det tredobbelte, til 78,06 fra 26,48. I Westphalen er Brændevinsforbrugen sunken fra 4,08 i 1839 til 2,87 i 1887, altsaa ikke ubetydelig, Ølforbrugen derimod stegen til over det dobbelte fra 5,62 til 12,30; i

Rhinlandene træffe vi det samme, i Posen træffe vi en stigende Brændevinsforbrug fra 6,8 i 1831 til 11,87 i 1867, Ølforbrugen er derimod sunken fra 9,16 til 4,85. Noget lignende træffe vi i Vestpreussen o. s. v., o. s. v.

Naar man imod Betydningen af disse Tal har indvendt, at de maaske kun betegne provinsielle Forskjelligheder i Befolkningens Vaner, skulle vi til yderligere Belysning af dette Forhold: Ølforbrugens Vexelvirkning med Brændevinsforbrugen, endnu anføre nogle Exempler, hentede fra England*), der i mere end en Henseende ere interessante. Da Ølskatten her forhøjes i Begyndelsen af Aarhundredet og Øllet som Følge deraf fordyredes, begunstigedes derved foruden Theforbrugen ogsaa Brændevinskonsumen. Medens Befolkningen i England og Wales fra 1801 til 1851 fordoblede (1801: 9,156,171, i 1851: 18,054,170 og 20,066,224 i 1861) tiltog Maltforbrugen kun fra 25½ til knap 32 Millioner Bushel i tiaarigt Gjennemsnit, medens Brændevinsforbrugen steg fra 4 til 9 Millioner Gallons. Selv efter 1830, efter Ophævelsen af selve Ølskatten**), steg Maltproduktionen i 30 Aar kun fra 27 til 37 Millioner og altsaa ikke i samme Grad, som Befolkningen steg, medens Brændevinskonsumtionen i denne Periode steg fra 7 til 10 Millioner Gallons, d. e. temmelig nøje i Forhold til Befolkningens Stigen.

I Skotland gik Maltfabrikationen i Begyndelsen af dette Aarhundrede paa Grund af de stigende Skatter endogsaa tilbage indtil 1822 trods Befolkningens For-

*) Jfr. W. Vocke: Geschichte der Steuern des britischen Reiches. Leipzig 1866.

***) Ikke Maltskatten.

gelse; derimod efterfulgtes Skattens Formindskelse i dette Aar af en Forhøjelse af Maltforbrugen, indtil 1854, hvor den beløb sig til det firedobbelte af Forbrugen i 1814 og altsaa var foreøget i et langt stærkere Forhold end Befolkningstilvæksten, medens Brændevinskonsumtionen omtrent holdt sig uforandret efter 1825. I 1854 forhøjedes Maltskatten fra 2 sh. $8\frac{11}{20}$ d pr. Bushel til 4 sh., og Maltforbrugen faldt da fra 4,136,830 Bushel i 1853 til 3,192,091 Bushel i 1854 og til 1,630,865 Bushel i Aaret 1855. Skjønt den forrige Skattesats blev gjenindført i 1856, har dog Maltforbrugen ikke siden naaet den tidligere Størrelse; i 1878 var den 2,865,846 Bushel, i 1879: 3,104,550 Bushel*). Og endnu stærkere er Tilbagegangen i Ølproduktionen i Irland paa Grund af stigende Skatter og samtidig med en endogsaa ekstraordinær Stigen i Brændevinskonsumen.

Disse Tilfælde synes unægtelig at vise, i hvor høj Grad Ølforbrugen, altsaa i Modsætning til Brændevinen, lader sig paavirke af prisforhøjende Skatter, og hvorledes det synkende Ølforbrug begunstiger Konsumenten af Brændevin. — Pfeiffer anfører ligeledes slaaende Exempler: I Provinsen Holland indbragte Ølskatten midt i det 18de Aarhundrede 979,000 fl, men paa Grund af den høje Skat sank Forbrugen saaledes, at Skatten i 1863 sammen med Eddikeskatten i hele Kongeriget kun indbragte c. 500,000 fl., medens Brændevins skatten i samme Tidsrum var steget fra $2\frac{1}{2}$ til 3 Millioner; ogsaa for Frankrigs Vedkommende anfører

*) Prof. Holzner: Über die verschiedenen Methoden der Bierbesteuerung.

han et lignende Exempel fra Aaret 1856. Pfeiffer raader derfor ogsaa til snarere at begunstige end hæmme Ølforbrugen «fordi den anden billigere Folkedrik, Brændevinen, ellers sandsynligvis vil træde i Stedet derfor». En lignende Betragtning findes hos Rau, der ogsaa erklærer, at høje Ølskatter befordre Nydelsen af Brændevinen. Stein bemærker følgende: «Die Steuerkraft des Bieres ist namentlich in nicht Wein producienden Länder gering, weil die zu grosse Vertheuerung des Bieres zum Genuss des Branntweins treibt»; og i Anledning af, at Ølafgifterne i Rusland ere forhøjede siden 1875 og Forbrugen aftagen, fortsætter han: «Die Accise ist dort hoch genug um künstlich den Gebrauch des Bieres zu vermindern und den des Branntweins zu vermehren. . . . Das finanzielle Interesse scheint das Interesse der Volkswirtschaft die mit dem Verbrauch des Bieres auf Kosten des Branntweins gewinnt, noch zu beherrschen». Endelig har i den nyeste Tid den bekjendte Dr. Baer i sit instruktive Værk «Der Alkoholismus», som i en ypperlig Fremstilling behandler dette Spørgsmaals fysiologiske, patologiske og «wirthschaftliche» Betydning, stærkt anbefalet Ophjælpsningen af Ølforbrugen og udtalt sig skarpt imod enhver Ølbeskatning. «Jede Erhöhung der Biersteuer ist eine Begünstigung des Branntweinskonsums» (Side 531).

Som ovenfor bemærket, bør man saa meget mere undgaa gjennem en Beskatning at nedtrykke Ølforbrugen som Øllet netop kan være en mægtig Faktor i Kampen mod Alkoholismen, netop fordi den er egnet til at erstatte og derigjennem formindske Brændevinsforbrugen, ja endogsaa maa siges at være den eneste Drik i et ikke vinproducerende Land, som har nogen Chance for

sig i den Henseende, saaledes at den snarere burde begunstiges end hæmmes, se saaledes Dr. Baer, Side 530—33. De der fremsatte Udtalelser ere af stor Interesse, navnlig naar man betænker, at de komme fra en Mand, der saa langt fra kjæler for Brugen af spritholdige Drikke, at han endogsaa erklærer Nydelsen af Alkohol for altid og ubetinget skadelig. Og lignende Anbefalinger træffe vi hos Vocke og Pfeiffer (se ovf.).

For at faa et lille Overblik over den Betydning, som det vilde have, at Øllet — det vil da atter her sige det bajerske Øl, Hvidtøl vil umulig i en nær Fremtid kunne tænkes brugt som et almindeligt Surrogat for Brændevin — fortrænger Brændevinen, skal her tilføjes nogle ganske enkelte Bemærkninger i Forbigaaende om de to Drikkes større eller mindre Skadelighed og Værdi*).

Alkohollens skadelige Virkninger ere i første Række en Formindskelse af Kulsyreafsondringen og en Nedsættelse af Legemstemperaturen, som indvirke hæmmende paa hele Stofomsætningen; den langsomme Stofomsætning bidrager atter til at danne de for Alkoholbrugen saa betegnende skadelige Fedtdannelser og til en Kraftformindskelse i alle Organismens Virksomheder. Dernæst forøges ogsaa Hjertets Virksomhed da Blod-

*) Dr. A. Baer: «Der Alkoholismus». Berlin 1878. H. W. Hülphers «Om Bruket af destillerade Spritdrycker från militärhygienisk Synpunkt». Dr. Oskar Nissens Foredrag ved det 12te skandinaviske Naturforskersmødes sidste Møde. Comptes rendus sténographiques du congrès intern. pour l'étude des questions relatives à l'alcoolisme tenu à Paris du 13—16 août 1878. Paris 1879. — Prof. Dr. Sell: Das Bier und seine Stellung im Kulturleben (Zeitschrift f. d. ges. Brauwesen. München 1880).

karrene udvides. Alkoholten viser sig saaledes at have Egenskaber fælles med de farligste Gifte, men efter Nogles Mening fremtræder disse skadelige Virkninger ikke ved den saakaldte «maadeholdne Alkoholforbrug» hvis Grænse Anstie og Parkes sætte henholdsvis ved 30 og 45 Gm. absolut Alkohol for et Tidsrum af 24 Timer; Andre, som Baer, have derimod antaget, at de universelle Virkninger ere de samme, blot kvantitativ forskjellige. I begge Tilfælde vil man imidlertid let se, hvor stor en Forskjel der er paa Skadeligheden af bajersk Øl og Brændevin, der indeholder 10—12 Gange mere Alkohol end hin i det samme Rumfang. Er den første Antagelse rigtig, betyder dette saaledes, at man i samme Tidsrum kan drikke fra 2 Bajere til 1 Pot uden Skade imod kun $\frac{1}{4}$ til $\frac{1}{3}$ Pægl Brændevin; er Alkohol i alle Tilfælde skadelig, vil jo i alt Fald det kvantitative Forhold stille sig langt gunstigere for Øllets Vedkommende. Men dertil kommer, at foruden den almindelige Virkning har Alkoholten en anden, lokalt pirrende Virkning paa de Væv, hvormed den kommer i Berørelse, særlig ogsaa Maveslimhinden, en Virkning, som er meget skadelig for Fordøjelsen. Denne sidste Virkning ophæves for en betydelig Del, hvor Alkoholten nydes stærkt fortyndet som i Øl, medens det omvendte er Tilfældet, hvor Alkoholten er stærkt koncentreret som i Brændevin. Baer anfører endog, at ifølge Claude Bernard virker meget fortyndet Alkohol lige omvendt af koncentreret Alkohol, nemlig som et exciterende Middel paa Maveslimhindene, hvilket dog ikke gjælder store Doser eller Nydelsen mellem Maaltiderne. Men hvorom Alting er, synes det at være videnskabelig vist, at Alkoholten i Øl

ikke alene er tilstede i absolut mindre Kvantum, men ogsaa at dette mindre Kvantum er relativt mindre skadeligt.

Medens Forholdet er saaledes med Hensyn til Øllet qua alkoholholdig Drik, er det endvidere at bemærke, at det foruden det ringe Kvantum Alkohol ogsaa indeholder nærende og styrkende Stoffer*) i stærk Modsætning til Brændevinen. Øllet indeholder foruden Alkoholten Extraktiv-Stoffer fra Maltet, saasom Dextrin, Druesukker**), Harpik og en Smule Æggehvidestof, Bitterstoffer fra Humlen, forskjellige frie Syrer, saasom Kul-Edike- og Mælkesyre samt endelig Salte, især fosforsure Alkalier, kulsurt Kali, Kiselsyre etc. Af disse ser man ganske vist ofte Betydningen af Maltets Extraktiv-Stoffer betydelig overdreven, idet det navnlig maa indrømmes, at Æggehvideholdigheden er aldeles forsvindende; større Betydning har derimod Øllets Rigdom paa Salte, der er af megen Vigtighed for Ernæringen, især da det fosforsure Kali, som ogsaa har sin store Andel i Øllets gavnlige Indflydelse paa Nerverne, og som Øllet væsentlig skylder sin styrkende Virkning under Rekonvalescenser og lignende Perioder. Desuden er ogsaa Øllets Humlestoffer af Betydning for Befordring af Fordøjelsen, og naar man dertil tager i Betragtning dets vederkvægende og forfriskende Smag og oplivende, stimulerende Virkning, maa man med Bæret anerkjende, at den maadeholdne Forbrug af Øl har «en i høj Grad gavnlig Totalvirkning paa Organismen.»

*) Se Bilag IV.

**) En Del af Druesukkeret skilles under Gjæringen i Ravsyre og Glycerin.

Vi skulle endelig i Forbigaaende ikke undlade at henlede Opmærksomheden paa et ikke hidtil fuldt paaagtet Moment, som netop i den seneste Tid er blevet draget stærkt frem (Dujardin-Beaumont & Rabuteaus Undersøgelser), nemlig den Fare, som de mindre og daarlig drevne Brænderiers ufuldstændige Destillering af Korn-, Roe- og navnlig Kartoffelbrændevin indeholder, idet Brændevin fra slige Brænderier let kan indeholde, foruden det almindelige Æthylalkohol, Alkohol som Butyl- og Amylalkohol, hvis narkotiske Virkninger ere langt større end Æthylalkohol — en Fare, der dog sikkerlig her i Landet i den senere Tid er bleven betydelig forringet. Dette er imidlertid et Punkt, som kunde gjøres til Gjenstand for nærmere Undersøgelse, men iøvrigt skulle vi i denne Sammenhæng ikke komme nærmere ind derpaa. — Vi skulde overhovedet ikke have dvælet saa længe ved disse Bemærkninger, hvis der ikke netop herhjemme havde vist sig stærke Tendenser — jvfr. saaledes Forhandlingerne i Folkethinget under Forespørgslen om Drikfældighedsforholdene — til at tage sig det forholdsvis let med Brændevin og med Forbitrelse kaste sig over det bajerske Øl. Man vil da af ovenstaaende kunne se, at det ingenlunde er saa «forældet» nu at gaa løs paa Brændevinen — det er meget mere det eneste, hvorom der fra alle videnskabelige Autoriteters Side hersker fuld Enighed: at fordømme Brændevinen absolut og totalt, hvorimod dette ikke er Tilfældet med Øl. — Vi kunne ikke afslutte dette Afsnit mere passende end med at citere følgende Utalelser af Baer om Ølforbrugen:

«Wir können ihm von hygieinischen Gesundheitspunkte nur unsere volle Sympathie entgegenbringen, da es im mässiger Weise genossen seiner belebenden, erfrischenden, kräftigenden und auch nährenden Eigenschaften wegen auf den Organismus recht vortheilhaft einwirkt, und dabei in sehr glücklicher Weise die Aufgabe erfüllt, das berechtigste Verlangen nach einem die Geselligkeit und Freudigkeit fördernden Genussmittel in vollem Masse zu lösen.» . . .
 «Das Bier ist der stärkste Feind des Branntweins, die beste Waffe gegen dessen Macht und Verderben. Soll das Bier auch diesen hochwichtigen Dienst leisten, so muss es ein Volksgetränk im weitesten Sinne werden; dazu gehört aber, dass es billig käuflich und von guter Qualität sei.»

Af disse forskjellige Data og Oplysninger lader der sig altsaa uddrage følgende Resultater; Vil man i Befolkningens sociale og sanitære Interesse bekæmpe Alkoholismen, bør man foreløbig rette sine Bestræbelser paa en Formindskelse af Brændevinsforbrugen, der imidlertid kun lader sig paavirke af høje, energisk gennemførte Skatter, medens Øllet helst saavidt muligt bør lades ubeskattet for ikke at forhindre og modvirke Nedgangen i Brændevinskonsumen eller i alt Fald kun bør beskattes — og da lavt —, naar man kan være sikker paa, at Brændevinsskatten og de øvrige Foranstaltninger mod Brændevinsmisbrugen ere tilstrækkelig kraftige og virksomme til i sig selv at ophæve Tendensen til at forlade Øllet og gaa over til Brændevinen.

Man kunde nu overfor disse Betragtninger gjøre gjældende, for det første, at Brændevinen jo ogsaa herhjemme samtidig med Indførelsen af Ølskatten vil blive højere beskattet; for det andet, at det jo dog kun er de stærke, meget alkoholholdige Ølsorter man vil beskutte. Hvad den første af disse Bemærkninger angaar, vil man med den foregaaende Udvikling *in mente* let se, hvor lidet dette, praktisk set, har at sige. Den foreslaaede Beskatning vil forhøje Skattens Beløb indtil

25 Øre pr. Pot absolut Alkohol ($11\frac{3}{4}$ Øre pr. Pot 8 ° Brændevin). Til Sammenligning anføres, at Forholdet i øvrige Lande stiller sig saaledes*):

	pr. Pot 8 °
Nordamerika.....	86,3 Øre
Storbritannien.....	165,6 —
Frankrig (droit de consommation)	54,4 —
Holland.....	81,9 —
Rusland.....	77,8 —
Finland.....	31,7 —
Nordtyskland.....	11,3 —

Medens saaledes Beskatningen i Norge forøger Prisen med meget over 100 %, vil den nye Merbeskatning (Differencen imellem den bestaaende og den foreslaaede) kun forøge Prisen med en 7—8 %**), altsaa en aldeles forsvindende Forhøjelse ved en Detailhandels Pæglesalg og en Beværtnings Snapseudskænkning. Naar der, som vi have set, skal saa betydelige Prisforhøjelser til for at opnaa nogen Virkning og denne desuagtet undertiden udebliver, er det klart, hvor aldeles betydningsløs en 7—8 % Forhøjelse af Prisen vil være overfor en saa betydelig Brændevinsforbrug som den danske. Og dertil kommer, at Ølskatten, selv om den ikke bliver højere end af Regeringen foreslaaet, dog sandsynligvis i Detailhandelen vil forhøje Bajernes Pris med 1 Øre, altsaa bevirke en Prisforhøjelse af mellem 12 og 13 %, saa at Haabet om at opnaa en Modvægt imod Tendensen til at forlade det ved Skatten fordyrede Øl for at gaa

*) Børsudvalgets Betænkning. — For Norges og Sverigs Vedkommende se ovenfor.

**) Den hele Skat kan anslaaes til at forhøje Brændevinens Pris med en c. 42 pCt.

over til Brændevin derigjennem, at Brændevinsskatten samtidig forhøjes, sikkerlig vil vise sig at være illusorisk.

Imod den anden Betragtning lader der sig indvende, at en Skat, der vil ramme de mere alkoholholdige Ølsorter, netop vil ramme den Ølsort, det undergjærede (bajerske) Øl, som efter vore Forhold er egnet til at tage Kampen op med Brændevinen. Overalt hvor Brændevinen fortrænges, sker dette væsenlig ved de mere alkoholholdige, bedre behandlede, aflagrede Ølsorter, fordi man ifølge Sagens Natur ikke gaar ind paa at ombytte Brugen af en stærk koncentreret spritholdig Drik med en Drik som f. Ex. Hvidtøl, hvis pirrende Virkninger ere absolut minimale. Hvis det desuden ikke var bajersk Øl, som der her kunde være Tale om, vilde jo den megen Paaberaabelse af, at bajersk Øl bruges som Surrogat for Brændevinen, være aldeles meningsløs. Hvidtøl nydes jo ogsaa i stort Omfang netop sammen med Brændevin, og det skulde just være et af Fortrinene ved bajersk Øl, at det alene erstatter denne kombinerede Nydelse. Hvidtøl trænges jo ogsaa mere og mere tilbage, hvad der bl. A. fremgaar af det Omfang, hvori Hvidtølsbryggerierne herhjemme gaa over til at blive blandede Bryggerier, d. e. ogsaa brygge undergjæret Øl, og det synes nu snarere at faa Karakteren af en Husholdningsartikel til Brug ved Madlavning end af en saadan nervestyrkende, exciterende Drik som bajersk Øl. De ovenfor opstillede Regler kunne ogsaa væsenlig siges at gjælde de undergjærede eller de mere spritholdige Ølsorter jfr. saaledes, at Ølsorterne i England ere meget stærke og jfr. Tabel I b, hvoraf det vil ses, at hvor der er lav Brændevinsforbrug og følgelig stor Ølforbrug, repræsenterer det undergjær-

ede Øl den største Procent-Andel. Vilde man desuden ramme de mere alkoholholdige Sorter, maatte Konsekvensen da i alt Fald blive en Urtbeskatning.

Det har altsaa saaledes vist sig, at den Argumentation, hvorved Lovforslagets Motiver saa at sige røre, eller som de lige antyde, rigtig gennemført vender sig imod dem selv eller rettere sagt vender sig imod Forlangendet om en Ølskat i den foreslaaede Form i Forbindelse med en forholdsvis ubetydelig Forøgelse af Brændevinsafgiften. Hvorvidt det nu overhovedet er rigtigt eller blot nødvendigt under vore nuværende Forhold at anvende eller iøvrigt gaa ud fra det ovenfor antydede sociale Standpunkt — der jo desuden ogsaa paa andre Punkter vilde medføre betydningsfulde Konsekvenser, saasom langt betydeligere Toldnedsættelser, end foreslaaet, som Kompensation for de høje Brændevins-skatte (f. Ex. Nedsættelse i Sukkertolden), endvidere en progressiv stigende Beskatning af de bedre stillede Klasser, specielle Luxusskatte*) o. s. v. — er et Spørgsmaal, som man her ikke skal gaa nærmere ind paa; man skal her blot nøjes med at fastslaa de ovenfor udviklede Konsekvenser af dette Princip, som man saaledes lige har tangeret.

I et lille Skrift, som fornylig er blevet omdelt til Rigsdagens Medlemmer, antydes der en Argumentation til Fordel for en høj Ølskat, som ogsaa er kommet frem fra andre Sider. Man gaar her i modsat Retning af den ovenfor antydede, er utilbøjelig til Forhøjelse af

*) Værditold paa Cigarer f. Ex.

Brændevinsafgiften, fordi Brændevin «kun nydes af den fattigste Del af Befolkningen», men raader derimod indtrængende til en Forhøjelse af Ølskatten udover det foreslaaede, fordi Ølskatten væsenligst maa antages at ramme «den mere velstaaende Middelklasse». Bajersk Øl kan desuden ikke uden videre sammenstilles med en Drik som Brændevin, og der er derfor intet Besynderligt i at beskatte det adskillig højere, da det mere har Karakter af Luxus. Der skal hertil blot bemærkes, at hvorvidt denne Forudsætning er rigtig, jo i sig selv er meget tvivlsomt og i sidste Instans vil komme til at bero paa et nogenlunde løst Skjøn over Forholdene; men er det saa, at bajersk Øl vel ikke er saadan nogen særlig Luxus, at en Beskatning deraf kan begrundes ud fra et egenlig Luxus-Beskatningsprincip, men dog gjenemgaaende nydes af de mere Velhavende, da synes dette mig ikke at tale for en Ølskats Nødvendighed. Som vi nemlig have set, er det en indirekte Forbrugsskats eneste eller i alt Fald væsenligste Fortrin, at den særlig egner sig til at overvinde de Vanskeligheder, hvorpaa en direkte Beskatning støder overfor den lavere Befolkning, men er her slet ikke Tale om at beskatte denne, behøver man jo heller ikke at ty til en indirekte Forbrugsskat, for altsaa at ramme Samfundsklasser, hvem det ingenlunde er vanskeligt at ramme paa hundrede andre og bedre Maader, end igjennem en indirekte Forbrugsskat med dennes store og principielle Mangler, dens Ulighed og Uretfærdighed. Man kan dog neppe mene, at det bajerske Øl netop skulde nydes i direkte Forhold til Ens Indkomst og Skatteevne, man kan i alt Fald ligesaa godt omvendt paastaa, at Skatten virker omvendt progressiv. Og hertil kommer den Begunst-

igelse af Storbedrift, den Fristen til Defraudationer, den fordærlige Indflydelse paa Konkurrenceforholdene, den Ulejlighed, Gêne og Indgriben i Produktionen, som en saadan Ølskat vil kunne bevirke. Naar det er Meningen, at man ved en saadan ny Skat vil ramme de mere velstaaende Klasser, saa er det en fortræffelig Tanke, som i højeste Grad bør billiges; men hvorfor da vælge en af de mest uheldige Maader at gjøre dette paa, en Maade, hvorved det da i alt Fald fra alle Sider maa indrømmes, at der er megen Fare for ogsaa at ramme de lavere staaende Klasser? Hele den megen Tale om Alkohollens Skadelighed og Sammenhængen i Beskatningen, der i alle Tilfælde i og for sig, «selv om man ikke trænger til Indtægtsbeløbet som en Kompensation», med Nødvendighed krævede en Ølskat, falder jo fuldstændig til Jorden, og det bliver da besynderligt at vælge et Middel til at ramme de velstaaende Klasser, som samtidig kan gjøre Skade ved at ødelægge de Chancer, som bajersk Øl nu har for ogsaa at udbrede sig i de lavere Klasser, naar man har andre ligesaa sikre og i principiel Henseende langt bedre Midler, hvorved man ikke gjør nogen Skade*). I samme Grad som det lykkes at bevise, at Ølskatten væsenligt vil ramme de velhavende Klasser, i samme Grad synker Vægtskaalen til Ugunst for Ølskatten.

*) Jfr. ogsaa, at man derigjennem kommer til at ramme Byerne for haardt.

Foruden de ovenantydede Mangler i Retning af finansiell Retfærdighed og Ligelighed, der altid vil klæbe ved en saadan indirekte Forbrugsskat, skulle vi endelig ganske kortelig henlede Opmærksomheden paa et enkelt Forhold. Vi ere i det Foregaaende gaaede ud fra, at Skatten blev overvæltet, men i Tilfælde af, at den ikke bliver det, er hele Hensigten med Ølskatten jo fuldstændig forfejlet, da det ikke tør antages, at man har i Sinde at etablere en særlig Skat paa Formuer, erhvervede ved Brygning, i Modsætning til Formuer, erhvervede gennem Spekulationer. Skjønt det vel nu i Almindelighed vil indrømmes, at der altid vil være en Tendens til Stede til Overvæltning ved en ensidig Skat paa en enkelt Produktionsgren, fordi den forhøjer Produktionsomkostningerne, saa er det Modsatte ikke desto mindre ingenlunde umuligt. Vi skulle her blot saaledes henvise til det af Broch paa det skandinaviske Naturforskersmøde i 1881 holdte Foredrag om Drikkebeskatningen i Norge, hvori han paaviste, at Ølprisen ikke var forhøjet i Norge, trods den høje Maltsskat, med andre Ord: Skatten var ikke overvæltet. I alle Tilfælde vil en saadan Overvæltning neppe kunne tænkes at foregaa uden at ledsages af en betænkelig om end maaske kun forbigaaende Produktionsindskrænkning, hvoraf da atter let kan følge en Forrykkelse af Konkurrenceforholdene. I de fleste Tilfælde er nemlig de enkelte Producenters Evne til at overvælte Skatten overordenlig ulige. Skatten bliver let delvis liggende paa nogle Enkelte, og virker derigjennem som en højst ulige Erhvervsbeskatning. Bevægelsen kan ogsaa tænkes at foregaa saaledes, at de store dominerende Bryggerier

i nogen Tid efter Skattens Paalæggelse holde Prisen uforandret og bære det dermed forbundne Tab, hvorved maaske de mindre Bedrifter ville blive ødelagte og kvalte af Konkurrencen. og Skatten vil saaledes kunne skabe Tendenser i Retning af Storbedrift. I alle Tilfælde ere de økonomiske, tekniske og personlige Forhold hos Producenterne saa forskellige, at der er en overvejende Sandsynlighed for, at Skatten vil blive overvæltet i forskjellig Grad, især ved en Beskatning efter Raastof, der kan belaste de enkelte Producenter temmelig ulige efter Kvaliteten af de til deres Raadighed staaende Raastoffer, den forskellige driftstekniske Udvikling o. s. v. Desuden virker Kampen imellem Øl og Brændevin imod Tendensen til Overvæltning, da det er en almindelig anerkjendt Regel, at en Forbrugsskat desto vanskeligere lader sig overvælte, jo mere den skattepligtige Forbrug lader sig erstatte ved Surrogater, i dette Tilfælde Brændevin. Det er overhovedet ganske betegnende, at indirekte Skatters gode Virkninger, som netop stadig paaberaabes af praktiske Mænd, der bebrejde Nationaløkonomerne deres Doktrinarisme, bero paa en saa ren theoretisk og saa tvivlsom praktisk Forudsætning som Indtrædelsen af en vidtløftig Overvæltningsproces; thi som Wagner bemærker, «det Gunstigste, der overhovedet lader sig sige, er, at efter en lang Overvæltningsproces og igjennem denne kan der under særdeles gunstige Omstændigheder blive frembragt en vis Ligelighed i Beskatningen». Man ser altsaa, at der her er et Punkt, som kunde kræve mere omfattende Undersøgelser og Overvejelser, end man har ladet det blive til Del. Man kunde i alt Fald komme

paa det Rene med, hvad man egenlig tilsigtede; thi der hersker ofte den besynderligste Uklarhed herom. Under Forhandlingerne i Folkethinget om Drikfædighedsforholdene blev det saaledes ytret: «. . . Vel er det saa, at adskillige bajerske Ølbryggere anvende en Del af deres enorme Overskud til Statsøjemed og andre beslægtede Øjemed. Det er rigtigt; men det er dog bedre, at vi faa Disposition over disse Midler og anvende dem i Øjemed, som Lovgivningsmagten anser for rigtige». Forudsætningen for at noget Sligt kunde ske, er jo, at Skatten kom til at hvile paa Bryggerne, d. e. ikke blev overvæltet; men samtidig mente den samme Taler, at Ølskatten burde bruges som Middel mod Drukkenskaben, hvilket nødvendigvis maatte kræve, at den blev overvæltet. — Betegnende er det ogsaa, at man herhjemme ikke har hørt det i Udlandet saa ofte anførte Argument nævne til Forsvar for en saadan Skat, at den blev tilbagevæltet, Prisforhøielsen blev besvaret med en saadan Mindre-Konsum, at Prisen atter sank, saaledes at Skatten ikke definitivt kom til at hvile paa de lavere Klasser. Det synes for Mange at være et irrelevant Spørgsmaal, hvem der virkelig kommer til at betale en saadan Ølskat.

Hvad Beskatningsmaaden angaar, da har denne jo herhjemme været Gjenstand for vidtløftige Diskussioner, og vi skulle derfor her kun fremsætte nogle spredte Bemærkninger herom. Der synes fra alle Sider at herske Enighed om Forkasteligheden af en Rum-

beskatning som baade irrationel, besværlig og bekostelig, ligesom det efter de seneste Oplysninger synes at være sandsynligt, at en Fabrikatbeskatning i alt Fald efter nordamerikansk Mønster ikke lader sig gennemføre herhjemme, naar man vil fastholde, at Skatten alene skal ramme bajersk Øl. Derimod synes Valget mellem Urt- og Maltbeskatningen at være noget vanskeligere. Hvad de forskjellige Beskatningsmaaders Indflydelse paa Bryggeri-Tekniken angaar, da foreligger der fra ansete Autoriteter som Prof. R. Wagner i Würzburg og Prof. Holzner i Weihenstephan saa forskjellige Udtalelser, at Spørgsmaalet maa siges at staa hen. — Holzner anfører det som et Fortrin ved Maltbeskatningen, at den bidrager til, at Bryggerne fortrinsvis søge til de bedste Bygsorter, da det større Udbytte af det samme Kvantum Byg gjør Skatten paa det færdige Produkt forholdsvis mindre. Omvendt lader der sig sige imod Maltbeskatningen, at den netop kan træffe de enkelte Producenter ulige efter de forarbejdede Stoffers Kvalitet, samt tillige efter den tekniske Indretning og Omfanget af Bedriften. Den rationelleste Beskatning maa Urtbeskatningen derfor uden Tvivl siges at være, hvis den kan gennemføres aldeles nøjagtig. Holzner anfører imidlertid, at det Instrument, hvormed man, f. Ex. i Østerrig, bestemmer Urtens Extractmængde, nemlig Saccharometret, let kan vise $\frac{1}{2}^{\circ}$ for meget eller for lidt. Ved Saccharometermaalingerne i 2 Bryggerier kan altsaa Instrumentet vise en hel Grads Forskjel, skønt Extraktmængdens Sukkerholdighed er den samme, og medens de to Bryggerier, hvis deres Produktionsmængde er den samme, egentlig burde betale den samme

Skat, kan Differencen i deres Skattebeløb, hvis det er store Bryggerier, løbe op i flere Tusinde Kroner.

Efter Ballings Tabeller vejer 1 Hl. 10° Urt 104,04 Kg. og skal indeholde 10,404 Kg. Extrakt. Skatten herfor er 1,67 fl. eller paa 1 Kg. Extrakt 16,03 Kreuzer. 1 Hl. 15° Urt vejer 106,14 Kg. og skal indeholde 15,787 Kg. Extrakt. Skatten herfor er 2 fl. 50 $\frac{1}{2}$ Kr., altsaa for 1 Kg. Extrakt 15,86 Kr. De paa den samme Vægt del Extrakt rammende Skattesatser forholde sig altsaa som 1586 til 1605, d. e. for den mindre ekstraktrige Urt maa man betale forholdsvis 1°/₁₀₀ mere end for den mere ekstraktrige*). Det Fortrin ved Extraktbeskatningen, som skulde bestaa i, at den gjør en Forskjel efter Øllets Gradholdighed, viser sig saaledes ikke at være fuldt tilstede. Naar dette altsaa er saaledes, synes unægtelig Fordelene ved en Urtbeskatning at vise sig i et daarligere Lys, end man efter et løst Skjøn er tilbøjelig til at tro. Dertil kommer den overordenlig besværlige Kontrol, som uundgaaelig følger med Urtbeskatningen, og som vilde være saa meget føleligere for vore Bryggerier, som de ikke hidtil have kjendt til nogen Kontrol. Det skal saaledes anføres, at i Østerrig er der under enhver Brygning en fuldstændig Indkvartering af Skatteopkræverne, disse skulle nøje undersøge Svalebakkerne, Gjærfadene o. s. v., som alt nøje skal være betegnet; den færdige Bryg maa forblive i Brygningslokalet; ligefra Mæskningen tager sin Begyndelse, under Humlekogningen o. s. v., skal den Opsigtshavende nøje

*) Prof. Holzner: Ueber die verschiedenen Methoden der Bierbesteuerung. — Zeitschr. f. d. gesammte Brauwesen. — Festnummer 1880.

vogte paa Indholdet af Bryggepanden og Mæskekarret, og efter at Ølurten er gaaet over paa Svalebakkerne nøje efterse, om der ikke er blevet Noget tilbage i disse. Naar der efter Udtømmelsen af Bryggepanden, for at beskytte den mod Forbrænding er hældt koldt Vand derpaa, skal han paase, at Ilden derunder bliver slukket, og efter at Brygningen er færdig, blive Bryggepanden, Svalebakkerne etc. at forsegle. Enhver Brygger skal holde fuldstændige Registre og maa anmelde enhver Brygning i Forvejen med Angivelse af Tid og Sted, nøje Betegnelse af Redskaberne, det tilstræbte Extraktindhold, Mæskenings Omfang o. s. v., o. s. v.

Hvad Maltbeskatningen angaar, er det forstaaeligt, at Regeringen kun nødig har forladt det dermed i Forbindelse staaende Forbud mod Surrogater, da disse enten ikke have nogen Betydning for Organismen eller ere direkte skadelige. Man bruger saaledes for at spare en Del af det skraaede Malt umalet Korn, saasom Mais, hvilket giver Øllet en bitter Smag. Ogsaa anvendes Kartoffler f. Ex. revne, hvorved der danner sig det skadelige Fusel, eller Kartoffelstivelse, men baade ved dette og Dextrinsukkerets Anvendelse kommer Øllet til at mangle de fosforsure Salte. Glycerin gjør Øllet vel-smagende og fyldigt, men er i store Kvantiteter skadelige. Da der jo desuden faktisk ikke anvendes Surrogater i vore Bryggerier, er det forbundet med saa meget mindre Betænkelighed at lette Beskatningen ved et Forbud mod Surrogater, hvorved man altsaa tillige garanterer Øllets Godhed.

En Vanskelighed frembyder Maltskattens Anvendelse overfor de blandede Bryggerier. Man har i det

nye Lovforslag forsøgt at omgaa denne Vanskelighed ved at bestemme, at der efter Regeringens nærmere Bestemmelse kan gives et fastsat Afdrag i Skatten efter de Antal Tønder skattefrit Øl, som bevislig fraføres saadanne Bryggerier. Det ses imidlertid ikke rettere, end at dette Forhold rummer en Fare. Enten kan Erstatningen blive for lille, og de blandede Bryggeriers Hvidtølsbrygning vil da blive faktisk hæmmet, eller ogsaa risikerer man, at den bliver for stor, og det kunde da tænkes at betale sig at frembringe og udføre særdeles fortyndet og usselt Øl en masse blot for at faa Udførselsgodtgjørelse. Medens dette Forhold imidlertid maaske kunde ordnes paa en betryggende Maade, bliver der i alle Tilfælde den Ulighed tilbage, som altid klæber ved en Raabeskatning. — Umuligheden af at gennemføre en rationel Kvalitetsbeskatning i Lighed med Udbytte-Beskatningen ved Brændevin gjør saaledes Ølskatten til en ogsaa i denne Henseende lidet anbefalelsesværdig Afgift.

(For at bøde paa den Ulighed, hvormed en Beskatning efter Raastof rammer de enkelte Producenter efter de forarbejdede Stoffers Kvalitet, Bedriftens tekniske Standpunkt og Omfang, foreslaar Wagner (Finanzwissenschaft II) at bringe Repartitionssystemet i Anvendelse, saaledes at man altsaa fastslog en bestemt Skattesum, man vilde have ind, og lod en paa en betryggende Maade ordnet Kommission fordele denne i det Enkelte. Vanskeligheden ved Udførelsen vilde væsenlig komme til at bero paa, at man strax, da der ikke saa godt kunde lade sig danne provinsielle Kontin-

genter, maatte fordele Hovedsummerne individuelt, umiddelbart paa de enkelte Bryggerier. Ad denne Vej vilde imidlertid ogsaa de efter og som Følge af Skatten opstaaede Uligheder kunne fjernes ved fornyede Ligninger, idet jo de forskjellige Bryggerier kunne tænkes at pine mere eller mindre ud af Maltet og derved befri sig for større eller mindre Dele af Skatten (forskjellig «*Abwälzung*»). Hvorvidt imidlertid noget Saadant lader sig realisere paa dette Punkt, er det selvfølgelig vanskeligt, ja umuligt at danne sig en Mening om ad privat Vej, men maaske kunde dog dette Forslag gjøres til Gjenstand for frugtbare Overvejelser og Undersøgelser.)

Idet vi hermed skulle afslutte denne Undersøgelse, skal det endnu kun bemærkes, at de ovenfor fremsatte Betragtninger væsenlig kun sigte til at ramme Fordringen paa en Ølskat saa at sige *sans phrase* og *à tout prix*. Hvorvidt man gennem forskjellige Overvejelser og Undersøgelser, trods alle Skattens Mangler, dog maa gaa til Skattens Indførelse som det mindre af to Onder for at opnaa væsenlige Fordele paa andre Punkter, betydelige Nedsættelser af trykkende Toldsatser o. s. v., er et Spørgsmaal, hvis Besvarelse har ligget udenfor den Opgave, man her har sat sig.

Tabelbilag.

I. *)

A. Mængden af produceret Spiritus (Brændevin) og Øl
i Preussen pr. Hoved i Liter.

	I 1874.		I 1875.	
	Spiritus.	Øl.	Spiritus.	Øl.
Østpreussen	8,1	} 33,5	8,4	39,4
Vestpreussen	20,3		20,9	31,4
Hauptsteueramt Berlin.	0,1		0,1	223,7
Regier.-Bez. Potsdam..	29,0	} 106,7	28,9	65,9
do. Frankfurt.	35,7		34,9	51,3
Pommern	21,7	31,3	23,8	34,6
Posen	29,7	19,8	31,9	21,9
Schlesien	17,2	52,8	18,9	56,2
Sachsen	24,8	92,2	22,0	94,4
Slesv.-Holst.-Lauenb...	5,1	54,4	5,4	63,7
Hannover	10,7	32,5	11,8	33,5
Westphalen	6,9	52,4	7,7	52,6
Hessen-Nassau.....	3,2	86,5	3,7	88,3
Rhinlandet.....	3,1	59,7	3,7	62,4
Hohenzollern	0,4	116,5	0,3	120,1

Folketællingen for 1871 er lagt til Grund for begge Beregninger.

*) Statistik des Deutschen Reichs.

B. Øl- og Brændevinsproduktionen i Tyskland pr. Hoved
i Liter for 1877—78.

	Brænde- vin.	Den sam- lede Øl- produk- tion.	Deraf var	
			overgj. pCt.	undergj. pCt.
1. Syd- og Nord- tyskland.				
Bajern, Baden, Würtem- berg, Elsass—Lothrin- gen	2,7	193,4	3	97
Nordtyske Brausteu- ergemeinschaft	12,3	63,3	40	60
2. Enkelte Stater.				
Bajern	3,3	278,6	2	98
Württemberg	0,6	206,1	5	95
Thüringske Stater	1,8	128,0	28	72
Sachsen	10,0	110,8	60	40
Preussen	13,7	54,8	39	61
3. Enkelte Pro- vinser.				
Hohenzollern	0,4	140,4	5	95
Hessen—Nassau	2,0	80,6	5	95
Schleswig—Holstein...	8,1	66,5	34	66
Schlesien	16,6	50,8	57	43
Hannover	12,0	33,0	29	71
Westpreussen	19,4	29,3	47	53
Posen	34,9	20,6	54	46

II.

Sammenstilling af Øl- og Brændevinskonsumen pr. Hoved (i Quart.) i Preussen 1831—67*).

Aar.	Øst-preussen.		Vest-preussen.		Posen.		Pommern		Schlesien.		Berlin.		Potsd.		Frankr.		Tils. Brandenburg.		Sachsen.		West-phalen.		Rhin-landet.	
	Br.	Øl.	Br.	Øl.	Br.	Øl.	Br.	Øl.	Br.	Øl.	Øl.	Øl.	Øl.	Øl.	Br.	Øl.	Br.	Øl.	Br.	Øl.	Br.	Øl.	Br.	Øl.
1831	9,7	20,37	8,2	12,46	6,8	9,16	10,4	11,31	7,5	12,12							14,0	26,48	9,00	25,93	3,7	5,40	5,4	11,87
1839	7,37	16,77	7,0	10,57	7,12	8,37	8,29	9,07	6,79	11,75							10,83	21,94	6,67	21,51	4,08	5,62	4,75	11,97
1842	6,02	14,67	6,48	9,55	7,00	7,75	5,18	8,44	5,74	11,48							9,25	20,92	7,15	23,09	3,82	5,43	3,75	12,21
1845	3,29	11,90	5,75	7,83	6,73	7,58	6,74	6,11	3,84	12,01							9,36	20,21	6,52	20,93	3,03	5,11	3,41	12,00
1853	4,13	11,24	5,31	6,65	7,09	4,37	4,92	4,54	3,82	8,97							6,49	14,65	5,72	17,51	2,61	5,74	1,54	10,32
1855	5,62	»	7,14	»	7,42	»	8,02	»	3,35	»							8,96	»	6,54	»	2,21	»	1,20	»
1856	»	10,44	»	6,42	»	3,36	»	3,85	»	6,79	25,43	9,32	9,29				»	44,04	»	14,95	»	5,95	»	9,64
1859	»	14,82	»	10,62	»	4,46	»	5,17	»	9,34	37,99	10,74	10,96				»	59,29	»	19,31	»	7,33	»	12,20
1862	5,59	16,00	8,63	10,69	11,66	4,55	6,99	5,19	6,77	9,62	41,39	11,45	10,32				8,90	63,16	8,24	19,63	2,62	7,90	1,40	12,13
1865	4,50	17,98	9,02	12,69	12,42	5,54	7,95	6,88	6,67	11,20	56,92	14,22	12,27				8,25	83,41	8,74	24,17	3,09	10,52	1,95	15,68
1867	3,71	14,42	8,47	9,74	11,87	4,85	8,60	6,86	6,87	12,40	53,40	13,11	11,55				8,05	78,06	9,71	22,52	2,87	12,36	1,66	14,76

*) Sammenstilling af to i Baer: «Der Alkoholismus» meddelte Tabeller, tildels efter Dietrici: Statistische Uebersicht der wichtigsten Gegenstände des Verkehrs und Verbrauchs. Berlin 1868.

III.
Øibeskatningen.

Landets Navn.	Skatten udgjør for 1 Hl. (13° Balling.) Kr.	for 1 Pot. Øre.	Udførsels- godtgjørelse pr. Hl. Kr.	Indtægten af Skatten. Aar.	Kr.	Skat pr. Hoved. Øre.
Norge	5,70	5,53	6,60	"	"	38
Italien	4,89	4,74	"	"	"	"
Østerrig-Ungarn	4,72	4,08	"	1877—78	15,556,738	95
Rusland	3,34	3,24	"	"	"	"
England	{ før [3,73] nu 3,13	[3,27]	[2,99]	1879	127,675,580	{ [374] "
Frankrig	2,84	2,77	2,66	1878	14,832,789	40
U. S. of America	2,79	2,70	2,79	1877—78	26,356,995	66
Bajern	2,67	2,59	2,31	1879	26,199,480	597
Elsasz—Lothringen	2,05	2,00	2,05	1876	1,361,604	101
Baden	1,96	1,90	1,47	1877	2,083,082	150
Württemberg	1,60	1,55	1,44	1876—77	5,154,889	274
Belgien	1,56	1,52	1,70	1879	9,865,104	187
Holland	1,29	1,25	{ 1,48 92	1877	1,183,333	30
Norddeutsche Brausteuergemeinschaft	0,89	0,88	89	1877—78	15,556,738	47

*) Holzner: Ueber die versch. Methoden der Bierbesteuerung. — Zeitschr. f. d. Gesamte Brauwesen. Festnummer. München 1880.

IV. Ølanalyser.

a.		b.		c.	
Øllets Navn.	Alkohol. Vægt pCt.	Extrakt. pCt.	Bestemmelse af Aske- og Fosfor- syremængden.		
Øllets Navn.	Alkohol. Vægt pCt.	Extrakt. pCt.	Øl fra	Aske. pCt.	Fosfors. pCt.
Carlsberg Lagerøl	4,00	5,08	Dextrin		2,690
Samme Ølsort ...	4,06	4,75	Sukker		0,669
Carlsberg Beer...	5,01	6,27	Glycerin.....		0,045
Samme Ølsort ...	5,00	6,22	Mælke- og Ravsyre.....		0,171
Carlsberg Double			Proteinstoffer		0,410
Brown Stout...	4,29	8,85	Stoffer fra Humlen		0,639
Tuborg Øl.....	4,47	6,49 *)	Mineralstoffer		0,201
Tuborg Lagerøl..	4,09	5,83	Ialt (Extraktmængden)		4,825
Albani Lagerøl...	3,73	7,00	Alkohol		3,715
Svanholm do....	4,23	5,65	Fri Edikesyre.....		0,007
Alliance Pilsner..	3,51	>	Vand		91,453
Tuborg Pilsner ..	3,31	>			
Maltextrakt	2,02	16,07			
Thüringer Bier...	4,41	6,05			
Pilsner Bier	3,73	4,83			
					100,000

Oplysningerne i Tabel c skyldes Hr. Laboratorieforsønder Kjeldahl og ere med sædvanlig Velvilje stilledes til Raadighed af Hr. Kapt. Dr. J. C. Jacobsen. Jfr. iøvrigt angaaende de øvrige Opgivelser: Meddelelser fra Carlsberg Laboratorium I. & Aug. Thomsen: Teknis Kemi III. Pg. 423.

*) 0,548 pCt. er Proteinstoffer.